

บทที่ 13

งบททางการเงินและทางการบัญชี (Accounting and Financial Statements)

การบันทึกเกี่ยวกับการดำเนินงานของธุรกิจเป็นวิธีที่ใช้กันมานานเก่าแก่ที่สุดพอ ๆ กับการเริ่มดำเนินธุรกิจ พวกเขา Babylonians และ Assyrians เป็นพวกแรกที่ทำการบันทึกชื่อของบุคคลที่เสียภาษี ในสมัยของอาณาจักรโรมันได้มีวิธีการเก็บบันทึกบัญชีที่เกือบสมบูรณ์ที่สุดเนื่องจากชาวโรมันเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถ ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงรู้คุณค่าของการบันทึกบัญชีที่ดี

การบัญชีได้กลายเป็นแหล่งสำคัญทำให้ทราบข้อมูลตัวเลขที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินธุรกิจ บริษัทที่มีขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ต้องขึ้นอยู่กับบัญชีอย่างมากเพื่อใช้สำหรับเป็นแหล่งข้อมูลในการตัดสินใจ การนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้ในทางการบัญชีทำให้มีการลดจำนวนคนที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานเกี่ยวกับการบันทึกการค้าต่าง ๆ ประจำปี ในสมัยปัจจุบันคอมพิวเตอร์ช่วยให้ผู้เป็นเจ้าของและผู้บริหารสามารถทราบข้อเท็จจริงประเภทต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อน

ภายหลังจากที่ได้ศึกษาบทนี้แล้ว จะทำให้ทราบได้ว่าทำไมการบัญชีจึงเป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อ ซึ่งทำให้สามารถทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเงื่อนไขทางการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป การบันทึกข้อมูลตัวเลขทางการบัญชีช่วยบอกให้ผู้บริหารทราบว่ากิจการกำลังดำเนินงานไปได้ดีแค่ไหน สามารถทำอะไรได้มากน้อยเพียงใด และส่วนของผู้เป็นเจ้าของกิจการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใด

ประโยชน์ที่ฝ่ายต่าง ๆ ได้รับจากข้อมูลทางการบัญชี

การบัญชี (Accounting) คือขบวนการในการบันทึกและรายงานข้อมูลทางการเงินของธุรกิจ โดยรวมถึงการบันทึก (recording) การจัดประเภท (classifying) การแปลความ (interpreting) และการรายงาน (reporting) ข้อมูลทางการเงิน

ผู้บริหาร (Managers) การบัญชีช่วยทำให้มีหลักฐานในการวัดมาตรฐานในการดำเนินงานและความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมต้องการทราบต้นทุนการผลิตของกิจการเช่นเดียวกับผลที่ได้รับจากการขาย พ่อค้าปลีกต้องการข้อมูลเพื่อใช้สำหรับคำนวณยอดขาย (sales) ต้นทุน (costs) และรายได้ (income) การบันทึกสินค้าคงเหลือเพื่อนำมาใช้สำหรับวัตถุประสงค์ในการควบคุม การจ่ายเงินเดือนและต้นทุนอื่น ๆ จำเป็นที่จะต้องทราบก่อนที่จะทราบว่ามีการทำอะไรเท่าใด รายงานทางการเงินและงบประมาณช่วยทำให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจว่ากิจการจะต้องขายมากน้อยเท่าใด และจะต้องซื้อมากน้อยเท่าใดเพื่อให้เพียงพอสำหรับไว้ขาย

รายงานทางการเงินบัญชี (accounting reports) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวางแผนที่เป็นไปอย่างมีระบบภายในองค์กร เช่นถ้าบริษัทแห่งหนึ่งผลิตสินค้า 12 ประเภท การบัญชีต้นทุนจะสามารถให้ข้อมูลสำหรับสินค้าแต่ละประเภท ซึ่งจะเป็นการรวมต้นทุนการผลิต และการจำหน่ายที่สัมพันธ์กันของสินค้าแต่ละชนิด และช่วยทำให้ทราบกำไรที่เกิดจากการขายสินค้าแต่ละประเภท ข้อมูลเหล่านี้จะนำมาใช้ในการตัดสินใจว่าควรที่จะผลิตสินค้าชนิดไหนขายต่อไป และสินค้าชนิดไหนควรที่จะเลิกขาย

ผู้เป็นเจ้าของ (Owners) สำหรับกิจการที่ก่อตั้งในรูปของบริษัทผู้ถือหุ้นต้องการทราบฐานะทางการเงินของกิจการ ผู้ลงทุนซึ่งเป็นเจ้าของหุ้นของบริษัทจะได้รับรายงานทางการเงินเป็นงวดจากฝ่ายบริหาร รายงานดังกล่าวนี้จะส่งโดยตรงจากประธานของบริษัทถึงผู้ถือหุ้น โดยจะกล่าวถึงแนวโน้มในยอดขายและกำไรของบริษัทและการคาดการณ์ในอนาคต จากรายงานเหล่านี้ทำให้ผู้ถือหุ้นได้ทราบถึงฐานะทางการเงินของบริษัท จำนวนกำไร เงินปันผลจ่าย และจำนวนกำไรที่บริษัทจะนำกลับไปลงทุนในธุรกิจอีกต่อไป รายงานประจำปีนี้จะถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุดของผู้ลงทุนสำหรับใช้วิเคราะห์ในการลงทุน

เจ้าหนี้ (Creditors) รายงานทางการเงินบัญชีปกติจะจัดเตรียมทำขึ้นเมื่อถึงตอนสิ้นปี ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงินที่เชื่อถือได้มากที่สุด ถ้าธุรกิจต้องการเครดิตจากธนาคาร แผนกสินเชื่อของธนาคารจะวิเคราะห์ทั้งทางการเงินของกิจการสำหรับการพิจารณาว่าสมควรจะให้กู้เงินหรือไม่

วิธีการที่เจ้าหนี้ใช้เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของกิจการในการชำระหนี้วิธีการหนึ่งที่เจ้าหนี้นำมาใช้คือ 3C's คือ

1. อุปนิสัย (character)

2. ประสิทธิภาพ (capacity)

3. ทุน (capital)

ส่วนมากแล้วโอกาสที่เจ้าหนี้จะทราบได้ง่ายที่สุดคือทุนของกิจการตามที่แสดงไว้ในรายงานทางบัญชีของกิจการ อย่างไรก็ตามรายงานทางการเงินอาจเปิดเผยถึงประสิทธิภาพของกิจการได้อย่างดีที่สุดเช่นเดียวกับทุนของกิจการ การที่เจ้าหนี้ไม่สามารถรับชำระหนี้คืนได้มักจะเป็นเพราะไม่ได้รับข้อมูลทางบัญชีของกิจการผู้ขอกู้ยืมอย่างเพียงพอ

หน่วยงานของรัฐบาล (Government Agencies) หน่วยงานของรัฐบาลหลายแห่งมีความสนใจในการบันทึกบัญชีของผู้ประกอบกิจการ กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการจัดทำงบทางการเงิน ทั้งนี้เพื่อจะได้ยื่นแบบรายการเสียภาษีเงินได้ ดังนั้นกิจการที่มีหน้าที่ยื่นรายการเพื่อเสียภาษีจึงจำเป็นที่จะต้องมีการบันทึกบัญชีที่ถูกต้อง

สหภาพแรงงาน (Labor Union) งบกำไรขาดทุนของกิจการเป็นข้อมูลทางการเงินที่สำคัญซึ่งคนงานนำมาใช้สำหรับการต่อรองในการเพิ่มค่าจ้าง ฝ่ายลูกจ้างซึ่งต้องการเรียกร้องให้เพิ่มค่าจ้างและเพิ่มสวัสดิการต่าง ๆ (fringe benefits) มักจะใช้วิธีการเจรจาต่อรองกับนายจ้าง โดยอาศัยกำไรของกิจการเป็นหลักในการต่อรอง สหภาพแรงงานสามารถวิเคราะห์การขอเพิ่มค่าจ้างแรงงานโดยการใช้งบการเงินของบริษัทได้อย่างดี สหภาพแรงงานมักจะทราบดีถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีผลสะท้อนต่อกำไรและการบริหารงานของกิจการ เช่น

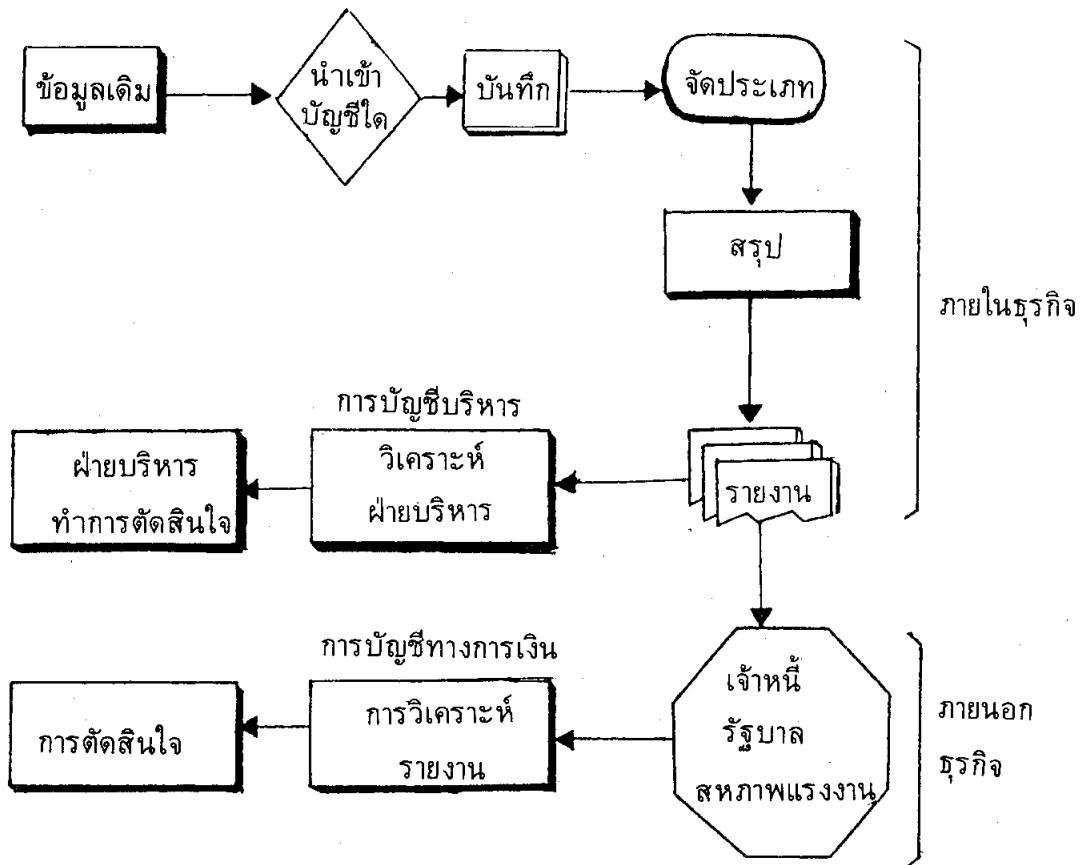
การเพิ่มขึ้นในกำลังการผลิต การลดลงในต้นทุนต่อหน่วย และแนวโน้มของกำไรเป็นปัจจัยที่ผู้นำสหภาพแรงงานต้องศึกษาอย่างระมัดระวัง

การบัญชี (Accounting) และการบันทึกบัญชี (Bookkeeping) คำว่าการบัญชี (accounting) และการบันทึกบัญชี (bookkeeping) โดยทั่วไปแล้วมักจะเป็นคำที่ใช้เรียกตามความหมายอย่างเดียวกัน แต่ตามความจริงแล้วเป็นคำที่มีความหมายไม่เหมือนกัน คือคำว่า Bookkeeping หมายถึงการบันทึกรายการต่าง ๆ ทางการเงินโดยนักบัญชี ส่วน Accounting เป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่าโดยนับตั้งแต่ที่นักบัญชีได้ออกแบบระบบการบัญชีเพื่อสำหรับบันทึก (Recording) รายการต่าง ๆ ทางการเงินและนำมาใช้สำหรับจัดประเภท (classified) รวมประเภท (consolidated) และแปลความ (interpreted) นักบัญชีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเช่นนโยบายของบริษัทเป็นต้น ส่วนผู้เก็บบันทึกบัญชี (bookkeepers) จะทำงานซึ่งเป็นงานปกติประจำวันเนื่องจากได้รับการฝึกฝนมาจำกัด

ระเบียบวิธีและขบวนการทางการบัญชี (Accounting Procedures and Methods)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าหน้าที่ประการหนึ่งของนักบัญชีคือการจัดทำระบบการบันทึกที่ดีที่สุด ซึ่งเหมาะสำหรับกิจการประเภทนั้น ถ้าปราศจากระเบียบวิธีและขบวนการดังกล่าวแล้ว การเก็บรวบรวมและการจัดประเภทข้อมูลทางธุรกิจก็จะขาดลักษณะอันเป็นอันหนึ่งเดียวกัน และทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ขบวนการทางการบัญชี (Accounting Process) ตามรูป 13-1 แสดงถึงรายละเอียดประเภทต่าง ๆ ในขบวนการทางการบัญชี จุดประสงค์ของขบวนการก็เพื่อที่จะให้เข้าใจถึงด้านนอกและด้านในของธุรกิจซึ่งเกี่ยวกับข้อมูลทางการเงินโดยเริ่มการจะนำข้อมูลมาเข้าบัญชีได้และจบลงด้วยการจัดเตรียมรายงานในขั้นสุดท้ายสำหรับผู้นำไปใช้ต่าง ๆ กัน

รูป 13-1 ขบวนการทางการบัญชี (The accounting process)

การบันทึกรายการ (Recording Transactions) ขั้นตอนแรกของขบวนการบันทึกข้อมูลคือการลงบัญชีในสมุดรายวันขึ้นต้น สมุดรายวันขึ้นต้นที่ใช้กันมากที่สุดคือสมุดเงินสด (cash book) สมุดรายวันขาย (sales journal) สมุดรายวันซื้อ (purchases journal) และสมุดรายวันทั่วไป (general journal) สำหรับลงบัญชีเบ็ดเตล็ด แหล่งที่มาของบัญชีเหล่านี้ได้มาจากใบสำคัญซึ่งเกิดจากการติดต่อซื้อขายทางธุรกิจการค้า

การจัดประเภทข้อมูลเกี่ยวกับรายการทางธุรกิจ (Classifying transaction Data) หลังจากที่ได้มีการลงบัญชีประจำวันในสมุดรายวันขึ้นต้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการโอนข้อมูลไปยังบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภท (ledger) ขบวนการนี้มีชื่อเรียกว่า “posting” ในขณะที่รายการค้าถูกบันทึกไว้ในสมุดรายวันทั่วไป (journal) นั้น จะมีการจัดประเภทบัญชีเพื่อยกไปลง (posting) ในบัญชีที่ถูกต้องในสมุดบัญชีแยกประเภท (ledger) ตัวอย่างเช่นรายการค้าที่เกี่ยวกับการขายอาจปรากฏอยู่ในสมุดรายวันขึ้นต้นต่าง ๆ กัน แต่บัญชีทั้งหมดที่เกี่ยวกับการขายจะยกไปลงในที่เดียวกันคือ บัญชีขายในสมุดบัญชีแยกประเภท โดยการตรวจดูบัญชีขายจะทำให้พ่อค้าสามารถบอกได้ว่าการขายแต่ละวันหรือแต่ละเดือนสูงขึ้นหรือลดลงเท่าใด เมื่อถึงเวลาสิ้นงวดบัญชีซึ่งจะต้องมีการจัดเตรียมงบทางการเงินจะมีการรวมยอดในบัญชีแต่ละบัญชีในสมุดบัญชีแยกประเภทเพื่อจัดทำงบทางการเงินต่อไป

การแปลความงบสรุปทางการเงิน (Interpretation of Summary Statements) ขั้นตอนสุดท้ายและเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการสรุปและแปลความจากงบทางการเงิน ในขั้นตอนนี้จะทำให้สามารถทราบถึงลักษณะต่าง ๆ เกี่ยวกับฐานะทางการเงินของกิจการการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางการบัญชีอย่างแท้จริง นักบัญชีสามารถตัดสินใจได้ว่ากิจการมีความสามารถในการจ่ายชำระหนี้สินหมุนเวียนของกิจการหรือไม่ และหนี้สินของกิจการมีมากเกินไปหรือไม่ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ฝ่ายบริหารของบริษัทสามารถนำมาใช้ในการควบคุมและกำหนดนโยบายทางการเงินเพื่อให้สอดคล้องกับสถานะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป งบประมาณสำหรับงวดบัญชีถัดไปอาจจัดเตรียมขึ้นโดยดูได้จากรายงานทางการเงินของกิจการ

การรายงานข้อมูลทางการเงิน (Reporting Financial Data) ธุรกิจบางประเภทอาจต้องการรายงานซึ่งเป็นแบบพิเศษสำหรับในเวลาใดเวลาหนึ่ง อย่างไรก็ตาม รายงานที่สำคัญ 2 ประการที่ได้มีการจัดทำกันเป็นปกติคือ (1) งบดุล (balance sheet) และ (2) งบกำไรขาดทุน (income statement) งบทั้งสองนี้มักจะเรียกกันว่างบทางการเงิน (financial statements) ซึ่งจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไปในบทนี้

งวดทางการบัญชี (Accounting period) ในช่วงระหว่างงวดหนึ่งจะมีการคำนวณกำไร (profits) และขาดทุน (losses) ซึ่งอาจเป็นช่วงระหว่าง 1 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี งวดระยะเวลาดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกว่างวดทางการบัญชี (accounting period) หรืองวดทางการเงิน (fiscal period) เพื่อจุดประสงค์เกี่ยวกับภาษีงวดทางการบัญชีมักจะมีระยะเวลา 1 ปี แต่กิจการอาจเลือกใช้งวดบัญชีตามมีปฏิทิน คือ เริ่ม 1 มกราคม สิ้นสุด 31 ธันวาคม หรือปีทางการเงิน เริ่ม 1 ตุลาคม สิ้นสุด 30 กันยายน

สมการทางการบัญชี (Accounting Equation) มีส่วนประกอบที่สำคัญอยู่สองส่วนที่ประกอบอยู่ในสมการทางการบัญชีคือ (1) ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ และ (2) ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ

มูลค่าทั้งสิ้นของสินทรัพย์จะต้องเท่ากับส่วนประกอบทั้งสองส่วนตามสมการที่แสดงไว้นี้ จะเห็นได้ทันทีว่างบดุลเป็นงบที่แสดงถึงการขยายสมการทางบัญชีโดยมีการแสดงรายละเอียดแยกแยะออกไป

งบทางการเงิน (Financial Statements)

งบทางการเงินที่สำคัญที่สุดซึ่งเกิดจากขั้นตอนของขบวนการทางการบัญชีคือ งบดุล และงบกำไรขาดทุน ในตอนต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดของงบดังกล่าวตลอดทั้งวิธีการต่าง ๆ ในการแปลข้อมูลที่ปรากฏในงบทั้งสอง

งบดุล (Balance Sheet) งบดุลคืองบที่แสดงถึงฐานะทางการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง โดยจะรายงานตามข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ในขณะนั้น แต่จะเปลี่ยนแปลงไปทันทีเมื่อมีรายการค้าใหม่เกิดขึ้น ดังนั้น งบดุลจึงเป็นงบทางการเงินที่แสดงถึงสินทรัพย์ (assets) หนี้สิน (liabilities) และส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (owners' equity)

สินทรัพย์ (Assets) สินทรัพย์แสดงถึงสิ่งของทั้งหมดที่มีมูลค่าและกิจการเป็นเจ้าของอยู่ ตัวอย่างเช่น เงินสด สินค้า ลูกหนี้ ที่ดิน อาคาร และเครื่องจักร เครื่องมือ ทรัพย์สินหมุนเวียน (current assets) หมายถึง เงินสดและรายการอื่น ๆ เช่น สินค้าและลูกหนี้ ซึ่งสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ภายในระยะเวลา 1 ปี ทรัพย์สินคงที่ (fixed assets) หมายถึง ทรัพย์สินประเภทที่มีอายุยาวนานกว่า 1 ปีขึ้นไป ปกติทรัพย์สินคงที่จะรวมทรัพย์สินที่จำเป็น

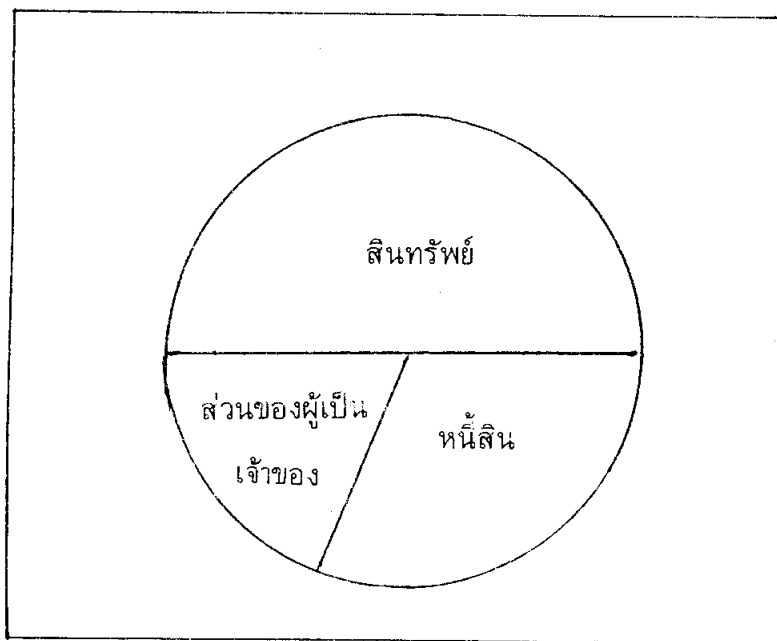
ต้องใช้ในการดำเนินธุรกิจ เช่น อาคาร เครื่องมือ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้งานมากกว่าที่จะนำไปขายเพื่อหวังผลกำไร

หนี้สิน (Liabilities) คำว่า หนี้สินหมายถึง ภาระผูกพันของกิจการที่จะต้องจ่ายชำระ ตัวอย่างเช่น เจ้าหนี้ ตัวเงิน ภาษีค้างจ่าย หนี้จำนองและพันธบัตร การแบ่งประเภทของหนี้สินก็เช่นเดียวกันกับสินทรัพย์ คือ แบ่งออกเป็นหนี้สินหมุนเวียนและหนี้สินระยะยาว ทั้งนี้โดยดูได้จากระยะเวลาที่มีอายุครบกำหนดภายใน 1 ปีหรือไม่

ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (Owners' Equity) คำว่าส่วนของผู้เป็นเจ้าของอาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า ทุน (capital) หมายถึง ผลต่างระหว่างสินทรัพย์ทั้งสิ้นและหนี้สินทั้งสิ้น

$$\text{สินทรัพย์} - \text{หนี้สิน} = \text{ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ}$$

สำหรับกิจการที่ก่อตั้งในรูปของบริษัท จำนวนเงินทุนที่ผู้เป็นเจ้าของนำมาลงในกิจการเรียกว่า หุ้นทุน (capital stock) กำไรที่บริษัทได้รับมาในระหว่างปีหรือที่เกิดขึ้นในปีก่อน ๆ และเก็บสะสมไว้กับบริษัทโดยยังไม่มีมีการประกาศจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นเรียกว่ากำไรสะสม (retained earning หรือ earned surplus) หุ้นทุนและกำไรสะสมรวมกันเรียกว่าส่วนของผู้เป็นเจ้าของ

รูป 13-2 ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ

บริษัท ก ข ค
งบดุล
ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25...
สินทรัพย์

ทรัพย์สินหมุนเวียน		
เงินสด	296,150.-	
ลูกหนี้และตัวเงินรับ	621,600.-	
สินค้าคงเหลือ	<u>302,040.-</u>	
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		1,219,790.-
ทรัพย์สินถาวร		
อาคารและเครื่องมือ	501,150.-	
หักสำรองค่าเสื่อมราคา	<u>380,860.-</u>	
รวมทรัพย์สินถาวร		<u>120,290.-</u>
รวมสินทรัพย์ทั้งสิ้น		<u><u>1,340,080.-</u></u>

หนี้สินและส่วนของผู้เป็นเจ้าของ

หนี้สินหมุนเวียน		
เจ้าหนี้และตัวเงินจ่าย	287,400.-	
ภาษีค้างจ่าย	<u>14,100.-</u>	
รวมหนี้สินหมุนเวียน		301,500.-
หนี้สินระยะยาว		
หนี้จำนอง	<u>487,660.-</u>	
รวมหนี้สินทั้งสิ้น		789,160.-
ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ		
ทุน		<u>550,920.-</u>
		<u><u>1,340,080.-</u></u>

รูป 13-3 งบดุลของบริษัท ก ข ค ณ วันที่ 31 ธันวาคม 25...

งบกำไรขาดทุน (Income Statement) ตามข้อเท็จจริงแล้ว งบดุลไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงทั้งหมดของกิจการ งบดุลเป็นเพียงการแสดงถึงสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้เป็นเจ้าของกิจการเท่านั้น โดยไม่ได้แสดงถึงรายได้รายจ่ายหรือแสดงว่ากิจการมีกำไรหรือขาดทุนเท่าใด

งบกำไรขาดทุน หมายถึง งบทางการเงินที่แสดงถึงการดำเนินงานของกิจการและแสดงให้เห็นว่ากิจการมีกำไรหรือขาดทุนเท่าใด ในขณะที่งบดุลแสดงถึงฐานะทางการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่ง แต่งบกำไรขาดทุนแสดงถึงผลการดำเนินงานภายในงวดระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่ง

บริษัท ก ข ค

งบกำไรขาดทุน

สำหรับงวดระยะเวลา 1 ปี สิ้นสุด 31 ธันวาคม 25...

					<u>เปอร์เซ็นต์</u>
ขาย	บาท	1,656,180.-			
หัก รับคืน		<u>85,600.-</u>	1,570,580.-	100	
ต้นทุนสินค้าที่ขาย			<u>965,390.-</u>	61.5	
กำไรขั้นต้นจากการขาย			605,190.-	38.5	
หัก ค่าใช้จ่าย					
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร		131,400.-		8.4	
ค่าใช้จ่ายในการขาย		<u>420,076.-</u>		26.7	
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น			<u>551,476.-</u>	35.1	
กำไรสุทธิจากการขาย			<u><u>53,714.-</u></u>	3.4	

งบประกอบ (ต้นทุนสินค้าที่ขาย)

สินค้าคงเหลือต้นงวด	บาท	284,560.-
บวก ซื้อ		<u>982,870.-</u>
สินค้ามีไว้เพื่อขาย		1,267,430.-
หัก สินค้าคงเหลือปลายงวด		<u>302,040.-</u>
ต้นทุนสินค้าที่ขาย		<u><u>965,390.-</u></u>

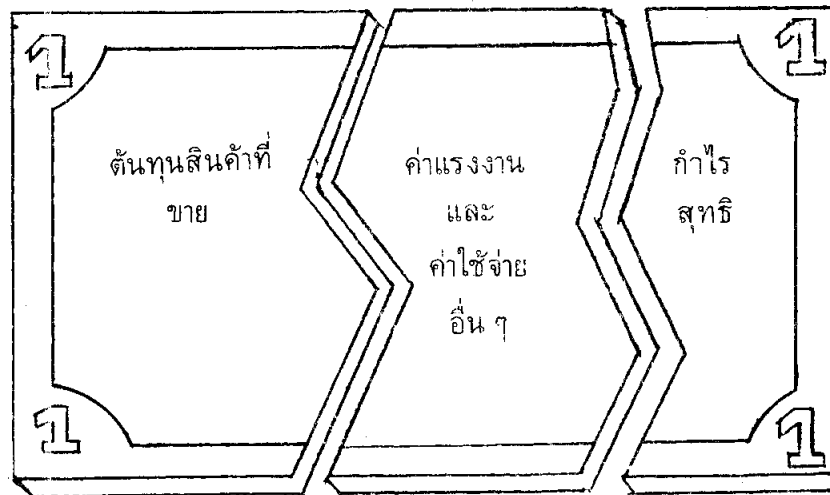
รูป 13-4 งบกำไรขาดทุนของบริษัท ก ข ค

รายได้ (Income) จุดประสงค์สำคัญของธุรกิจที่ดำเนินโดยเอกชนก็เพื่อแสวงหากำไร การที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นี้ได้ก็โดยการขายสินค้าในราคาที่สูงกว่าต้นทุนจึงจะทำให้เกิดกำไร ซึ่งจะเป็นการช่วยเพิ่มส่วนของผู้เป็นเจ้าของให้มีจำนวนสูงขึ้น

ในการประกอบกิจการค้าปลีก รายได้จะต้องสูงกว่าต้นทุนสินค้าที่ซื้อมาและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินธุรกิจ กำไรสุทธิคือจำนวนที่เหลือภายหลังจากที่ได้หักต้นทุนและค่าใช้จ่ายแล้ว ผู้ประกอบการผลิตสินค้าจะต้องขายสินค้าที่ตนผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าผลรวมของวัตถุดิบ (raw materials) ค่าแรงงาน (labor) ค่าเสียหายอุปกรณ์ (overhead) และค่าใช้จ่ายในการขายและการขนส่ง รายงานของงบกำไรขาดทุนจะต้องแสดงทั้งกำไรสุทธิก่อนเสียภาษีเงินได้และกำไรสุทธิภายหลังเสียภาษีแล้ว รายรับที่ได้จากการดำเนินงานธุรกิจตามปกติ เช่นการผลิตหรือการขายสินค้าบางครั้งจะแสดงไว้ภายใต้หัวข้อรายได้จากการดำเนินงาน (operating income) รายรับจากดอกเบี้ยรับหรือส่วนลดรับจะแสดงไว้ภายใต้หัวข้อที่ไม่เกี่ยวกับการดำเนินงานโดยถือเป็นรายได้ทางการเงิน (financial income)

ต้นทุนสินค้าที่ขาย (Cost of goods sold) ผู้ประกอบการที่ทำการค้าส่งหรือค้าปลีกจะซื้อสินค้าไว้เพื่อสำหรับขายอีกทีหนึ่ง ดังนั้น ต้นทุนบวกค่าใช้จ่ายในการขนส่งจะประกอบเป็นต้นทุนสินค้าที่ขาย สำหรับผู้ที่ประกอบการผลิตจะมีต้นทุนซึ่งประกอบด้วยวัตถุดิบ ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ค่าแรงงาน นอกจากนี้ยังมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานซึ่งโดยทั่วไปจะรวมเข้าด้วยกันเรียกว่าค่าเสียหายอุปกรณ์ (overhead)

ค่าใช้จ่าย (Expenses) เมื่อมีการจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับบริการที่รับก็จะมีผลทำให้ส่วนของผู้เป็นเจ้าของลดลงโดยตรง การลดลงนี้เรียกว่าค่าใช้จ่ายและมักจะจัดประเภทเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหาร ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และค่าใช้จ่ายในการขาย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจะรวมถึงค่าเสื่อมราคาเครื่องมือและเครื่องจักร ค่าใช้จ่ายในโรงงาน ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสาธารณูปโภค ส่วนค่าใช้จ่ายในการขายจะมีเงินเดือนค่าใช้จ่ายในการเดินทางของพนักงานขาย ค่าโฆษณา และค่าขนส่ง

รูป 13-5 แสดงถึงรายได้ที่เกิดขึ้น

การประเมินผลการดำเนินงาน (Appraising Operational Results)

ถ้าไม่คำนึงถึงว่าการบันทึกข้อมูลมีการบันทึกถูกต้องเพียงไหนหรือแบบสรุปล้วนมีความสมบูรณ์มากน้อยแค่ไหน คุณค่าของข้อมูลทางบัญชีส่วนใหญ่จะมีความสำคัญอยู่ที่ว่าข้อมูลเหล่านี้มีการวิเคราะห์และแปลความกันอย่างไร ในธุรกิจขนาดย่อมผู้มีหน้าที่ทำบัญชี (bookkeeping) จะจัดเตรียมงบทางการเงินและผู้ที่เป็นเจ้าของจะแปลความอีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตามสำหรับในธุรกิจขนาดใหญ่นักบัญชีจะจัดเตรียมงบและหัวหน้าแผนกบัญชีและเจ้าหน้าที่ระดับบริหารจะเป็นผู้แปลความอีกทีหนึ่ง

การวิเคราะห์ทางการเงินโดยการเปรียบเทียบ (Financial Analysis through Comparisons)

การวิเคราะห์ทางการเงินมีแบบใช้ต่าง ๆ กัน แต่ในที่นี้ต้องการพิจารณาถึงการเปรียบเทียบข้อมูลประเภทต่าง ๆ

1. การเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา (Comparison with past performance)

การเปรียบเทียบที่ใช้กันมากที่สุดมักจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินงานในปัจจุบันกับการดำเนินงานที่ได้เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น (โดยเทียบเป็นระยะเวลา 1 ปี 3 เดือน หรือ 1 เดือน เป็นต้น) การที่จะให้การเปรียบเทียบดังกล่าวมีผลใช้ได้เต็มที่ ข้อมูลของงวดระยะเวลาทั้งสองที่นำมาเปรียบเทียบกันนั้นจะต้องบันทึกและวิเคราะห์ในลักษณะเดียวกัน การเปรียบเทียบแบบนี้จะนำเอาตัวเลขที่เกี่ยวข้องกันมาเปรียบเทียบแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงของการดำเนินธุรกิจ

2. การเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ (Comparison with planned goals)

การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับการดำเนินงานตามที่ได้วางแผนไว้แต่แรกเรียกว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพื่อที่จะได้ทราบว่าผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริงเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบว่าผลต่างเกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด อาจเป็นเพราะแนวโน้มที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของทั้งอุตสาหกรรม หรือเกิดจากการเศรษฐกิจทั้งหมดได้เปลี่ยนแปลงไป หรืออาจเป็นเพราะสาเหตุที่เกิดจากภายในกิจการเอง

การเปรียบเทียบกันนี้จะมุ่งเน้นไปที่ปัญหาและโอกาสที่จะมีมาใหม่ ซึ่งทำให้ฝ่ายบริหารสามารถตัดสินใจว่าควรจะใช้ความพยายามให้มากยิ่งขึ้นเพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์นั้นหรือว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายนั้นเสียใหม่

3. การเปรียบเทียบกับความสำเร็จของคู่แข่ง (Comparison with competitor's achievements)

มักจะมีการรวบรวมข้อมูลที่แสดงอุตสาหกรรมโดยตัวเฉลี่ยบางประเภทไว้ ดังนั้นเมื่อเอาผลต่างไปเปรียบเทียบกับคู่แข่งทำให้ทราบว่ากิจการมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับสูงหรือต่ำกว่าระดับที่ตัวเฉลี่ยไว้

นอกจากข้อมูลที่ได้มาจากหลักฐานเอกสารที่จัดเตรียมโดยรัฐบาล สมาคมทางการค้าต่าง ๆ ก็จัดเตรียมข้อมูลไว้ด้วยเช่นเดียวกัน สมาคมเหล่านี้จะรายงานเป็นงวด ๆ เพื่อให้บริษัทที่เป็นสมาชิกได้ทราบ ข้อมูลที่ได้มาเพื่อเอามาเปรียบเทียบกันมักจะได้แก่ต้นทุน (cost) และอัตรากำไร (profit ratios) และในบางครั้งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับราคา (price) หรือนโยบายการกำหนดราคา (pricing policies) นอกจากนี้พนักงานขายของบริษัทยังเก็บรวบรวมข้อมูลรายงานการดำเนินการของคู่แข่งในท้องถิ่นที่พนักงานขายผู้นั้นทำหน้าที่อยู่รายงานประจำปีของบริษัทคู่แข่งที่พิมพ์เผยแพร่สามารถนำมาใช้ในการเปรียบเทียบได้

4. การใช้เปอร์เซ็นต์ (Use of percentage) เครื่องมือทางสถิติอีกอย่างหนึ่งที่ฝ่ายบริหารใช้คือเปอร์เซ็นต์ ตัวอย่างเช่น รายการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในงบกำไรขาดทุนเช่นต้นทุนสินค้าที่ขาย (cost of goods sold) ค่าใช้จ่ายในการบริหาร (administrative expenses) และค่าใช้จ่ายในการขาย (selling expenses) แสดงทั้งในรูปจำนวนเงิน และเป็นเปอร์เซ็นต์ของรายได้จากการขาย งบกำไรขาดทุนของบริษัท ก ข ค (รูป 13-4) แสดงให้เห็นเปอร์เซ็นต์ดังกล่าวนี้ซึ่งอยู่ในช่องขวามือสุด จากการตรวจสอบงบกำไรขาดทุนที่แสดงไว้จะเห็นว่าราคาต้นทุนของสินค้าที่ขายเท่ากับ 61.5 เปอร์เซ็นต์ของราคาขาย ทำให้มีกำไรขั้นต้น (gross profit) เท่ากับ 38.5 เปอร์เซ็นต์ของราคาขาย ทั้งค่าใช้จ่ายในการบริหารและการขายก็ได้แสดงไว้ในรูป 13-4 นี้ กำไรสุทธิจำนวน 53,714 บาทเท่ากับ 3.4 เปอร์เซ็นต์ของยอดขาย

ในบางครั้งงบกำไรขาดทุนจะแยกออกเป็นของแผนกแต่ละแผนก การทำตามวิธีนี้ฝ่ายบริหารสามารถเปรียบเทียบกันได้ระหว่างแผนกเกี่ยวกับยอดขายทั้งสิ้น ต้นทุน และกำไรของแต่ละแผนก

อัตราส่วนที่ใช้วัดความมั่นคงทางการเงิน (ratios that measure financial strength) ตามที่ได้กล่าวมาในตอนต้นบทนี้ว่างบดุล (balance sheet) แสดงให้เห็นถึงทรัพย์สิน (assets) หนี้สินระยะสั้นและระยะยาว (short-and long-term debts) และส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (ownership equity) ฝ่ายบริหารมักจะสนใจรายการแต่ละอย่างปรากฏอยู่ในงบดุลว่าแต่ละรายการมีความมากน้อยกว่าอันเท่าใดหรือมีความเหมาะสมหรือไม่ ความสัมพันธ์ของรายการต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นในรูปของอัตราส่วน (ratios) ต่าง ๆ เช่น อัตราส่วนหมุนเวียน (current ratio) อัตราส่วนสภาพคล่อง (liquidity ratio) อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (working-capital ratio) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (debt-to-equity ratio) อัตราส่วนแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสองจำนวน สามารถหาได้โดยการหารจำนวนหนึ่งด้วยอีกจำนวนหนึ่ง อัตราส่วนนี้จะไม่มีความสำคัญเพียงพอเมื่อนำมาใช้เพียงอัตราเดียว แต่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างมากถ้าหากนำมาเปรียบเทียบกับ

1. **อัตราส่วนหมุนเวียน (Current ratio)** อัตราส่วนที่ใช้กันมากที่สุดคืออัตราส่วนหมุนเวียน สามารถคำนวณได้โดยหารทรัพย์สินหมุนเวียน (current assets) ด้วยหนี้สินหมุนเวียน (current liabilities) อัตราส่วนนี้ช่วยทำให้ฝ่ายบริหารทราบถึงการมีหนี้สินของกิจการและความสามารถของกิจการที่จะสามารถจ่ายชำระหนี้สิน อัตราส่วนนี้จะนำพอใจหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของธุรกิจ ในธุรกิจประเภทที่มีการหมุนเวียนของสินค้าเข้า เช่นร้านขาย

เพชรจะมีความต้องการเงินสดในจำนวนที่มากและจะมีอัตราส่วนหมุนเวียนในอัตราสูงกว่าธุรกิจที่มีการหมุนเวียนของสินค้าเร็วเช่นในร้านซูเปอร์มาเก็ต

ถ้าใช้ตัวเลขตามในงบดุลที่แสดงในรูป 13-3 อัตราส่วนหมุนเวียนสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อัตราส่วนหมุนเวียน} &= \frac{\text{ทรัพย์สินหมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \\ &= \frac{1,219,790}{301,500} = 405\end{aligned}$$

อัตราส่วนหมุนเวียนที่ได้นี้จะนำไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วน 3.06 ตามที่แสดงไว้ในตาราง 13-1 ในกรณีที่เป็นธุรกิจห้างสรรพสินค้าเหมือนกัน

2. **อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)** อัตราส่วนนี้คือผลรวมของเงินสดและสินทรัพย์ที่ใกล้เคียงเงินสด (ลูกหนี้การค้าและหลักทรัพย์สามารถขายได้ทันทีในตลาด) หารด้วยหนี้สินหมุนเวียน ใช้ประกอบกับ Current ratio เป็นอัตราที่แสดงว่าบริษัทมีความสามารถที่จะจ่ายชำระหนี้สินหมุนเวียนหรือจ่ายเงินปันผลมากขึ้นอีกได้หรือไม่ ในบางครั้งเรียกว่า quick ratio หรือ acid-test ratio อัตราส่วนนี้ไม่ควรต่ำกว่า 1

3. **เงินทุนหมุนเวียน (Working Capital)** เงินทุนหมุนเวียนนี้คือส่วนที่ทรัพย์สินหมุนเวียนสูงกว่าหนี้สินหมุนเวียนโดยคิดเป็นจำนวนเงิน เงินทุนหมุนเวียนนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอัตราส่วนหมุนเวียนและเป็นการแสดงว่ากิจการมีความสามารถจ่ายค่าใช้จ่ายดำเนินงาน (operating expense) และซื้อสินค้ามาเพื่อไว้สำหรับขาย ถ้ากิจการมีเงินทุนพอเพียงในมือก็สามารถได้รับประโยชน์จากการซื้อสินค้า

การใช้ตัวเลขตามที่ปรากฏในรูปภาพ 13-3 จะเห็นว่าเงินทุนหมุนเวียนของบริษัท ก ข ค เท่ากับ 918,290 บาท

$$\begin{aligned}\text{เงินทุนหมุนเวียน} &= \text{ทรัพย์สินหมุนเวียน} - \text{หนี้สินหมุนเวียน} \\ &= 1,219,790 - 301,500 \\ &= 918,290 \text{ บาท}\end{aligned}$$

4. **อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (Debt-to-Equity Ratio)** อัตราส่วนนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเงินทุนที่ผู้เป็นเจ้าของนำมาลงกับเงินทุนส่วนที่กู้ยืมมา ปัจจุบันนี้ฝ่ายบริหารของกิจการส่วนมากใช้ financial leverage คือการจัดหาเงินทุนโดย

วิธีกั๊ยมมา นั้นคือฝ่ายบริหารจะต้องพยายามนำเอาเงินทุนที่กั๊ยมนี้มาลงทุนแสวงหารายได้ให้ได้สูงกว่าดอกเบี้ยจ่ายที่ต้องจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ กล่าวได้ว่าผลต่างระหว่างเงินทุนส่วนของผู้เป็นเจ้าของกับเงินทุนส่วนที่กั๊ยมมานี้แสดงถึงส่วนเหลือที่ปลอดภัย (safety margin) ซึ่งทำให้มั่นใจได้ว่ากิจการสามารถจ่ายชำระหนี้สินได้

ถ้าใช้ตัวเลขของบริษัท ก ข ค ตามที่แสดงไว้ในรูป 13-3 จะได้อัตราส่วนของหนี้สินต่อส่วนของผู้เป็นเจ้าของเท่ากับ

$$= \frac{\text{หนี้สินทั้งสิ้น}}{\text{ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ}}$$

$$= \frac{789,160}{550,920}$$

หรือถ้าจะใช้เฉพาะหนี้สินหมุนเวียนจะได้ดังนี้

$$= \frac{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}{\text{ส่วนของผู้เป็นเจ้าของ}}$$

$$= \frac{301,500}{550,920}$$

$$= .547 \text{ หรือ } 54.7 \text{ เปอร์เซ็นต์}$$

ประเภทของธุรกิจ	อัตราส่วนหมุนเวียน
พ่อค้ารถยนต์	1.53
เสื้อผ้า-ครอบครัว	3.86
เสื้อผ้าของผู้ชายและเด็กผู้ชาย	2.87
ห้างสรรพสินค้า	3.06
ร้านค้าส่วนลด	2.21
เฟอร์นิเจอร์	3.70
เครื่องเหล็ก	3.79
วิทยุและทีวี	2.20
ร้านขายรองเท้า	4.05

ตาราง 13-1 อัตราส่วนหมุนเวียนของร้านค้าปลีกบางประเภท

ประเภทของธุรกิจ	การหมุนเวียนของ สินค้าคงเหลือ
พ่อค้ารายยนต์	6.7
เสื้อผ้า-ครอบครัว	3.7
เสื้อผ้า-ผู้ชายและเด็กผู้ชาย	3.8
ห้างสรรพสินค้า	5.5
ร้านค้าส่วนลด	5.2
เฟอร์นิเจอร์	4.6
เครื่องเหล็ก	3.9
วิทยุ และทีวี	5.0
ร้านขายรองเท้า	3.7

ตาราง 13-2 การหมุนเวียนของสินค้าเหลือของการค้าปลีกบางประเภท

อัตราส่วนใช้วัดผลการดำเนินงาน (Ratios that Measure Operating Results)

อัตราส่วนที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการวัดผลการดำเนินงานคืออัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover) และผลตอบแทนจากการลงทุน (return on investment) ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

1. อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (Inventory Turnover) อัตราการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือคือจำนวนครั้งที่สินค้าคงเหลือของกิจการสามารถขายได้ในช่วงระหว่าง 1 ปี อัตราส่วนนี้สามารถหาได้ด้วยการหารต้นทุนสินค้าที่ขายโดยสินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย อัตราส่วนที่ได้เป็นเครื่องแสดงว่ากิจการสามารถขายสินค้าที่มีอยู่ในมือได้เป็นจำนวนกี่ครั้ง ถ้าจำนวนครั้งสูงก็หมายถึงว่ากิจการมีการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือในอัตราที่สูงซึ่งเป็นผลดีแก่บริษัทมากเท่า่นั้น ปกติแล้วก็ตัวเลขที่ได้มานี้โดยการถัวเฉลี่ยสินค้าคงเหลือต้นงวดและปลายงวดเข้าด้วยกัน ถ้าใช้ตัวเลขจากงบกำไรขาดทุนของบริษัท ก ข ค ในรูปที่ 13-4 สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย} &= \frac{\text{สินค้าคงเหลือต้นงวด} + \text{สินค้าคงเหลือปลายงวด}}{2} \\ &= \frac{284,560 + 302,040}{2} \\ &= \frac{586,600}{2} = 293,300 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ} &= \frac{\text{ต้นทุนสินค้าที่ขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือถัวเฉลี่ย}} \\ &= \frac{965,390}{293,300} \\ &= 3.3 \end{aligned}$$

ตัวเลข 3.3 นี้ให้นำไปเปรียบเทียบกับตาราง 13-2

2. การประเมินมูลค่าของสินค้าคงเหลือ (Inventory Valuation) ในการกำหนดมูลค่าของสินค้าคงเหลือ ช่วงเวลาระหว่างที่ต้นทุนสินค้าคงเหลือเกิดขึ้นมีความสำคัญอย่างมากวิธีการที่นิยมใช้กันทั่วไปเพื่อคำนวณต้นทุนของสินค้าคงเหลือในระหว่างช่วงเวลาหนึ่งอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งคือ last in, first-out (LIFO) first-in, first-out (FIFO)

LIFO คือวิธีการประเมินมูลค่าของสินค้าคงเหลือโดยต้นทุนสินค้าที่ขาย (cost of goods sold) จะเป็นราคาตามมูลค่าของสินค้าที่เพิ่งซื้อใหม่ โดยการใช้ราคาที่เพิ่งซื้อใหม่ ดังนั้นเมื่ออยู่ในช่วงระหว่างภาวะเงินเฟ้อสินค้ามีราคาสูงขึ้น ต้นทุนของสินค้าที่ขายจึงเป็นราคาที่สูงเพราะต้องจ่ายชำระเพื่อซื้อสินค้าในราคาที่สูง การใช้ LIFO หรือเข้าทีหลัง-ออกก่อนนี้จึงทำให้กำไรที่แสดงในงบกำไรขาดทุน มียอดต่ำเพราะต้นทุนของสินค้าที่ขายมีจำนวนสูง อย่างไรก็ตามผู้ที่ชอบวิธี LIFO และในระหว่างภาวะเงินเฟ้อภาษีจะลดน้อยลงตามกำไรที่ได้น้อยลง

สำหรับการประเมินมูลค่าสินค้าคงเหลือโดยใช้วิธี FIFO หรือเข้าก่อน-ออกก่อนคือการนำเอาสินค้าที่ซื้อในครั้งแรกมาใช้ในการผลิตหรือใช้สำหรับขายก่อน ดังนั้นจึงทำให้มูลค่าของสินค้าคงเหลือที่มีอยู่ในมือมีราคาใกล้เคียงกับราคาตลาดปัจจุบัน ระหว่างช่วงเวลาที่อยู่ในภาวะเงินเฟ้องบกำไรขาดทุนจะแสดงยอดกำไรที่สูงเพราะต้นทุนของสินค้าที่ขายจะมีจำนวนต่ำ ดังนั้นภาษีเงินได้ที่ต้องเสียจะสูงตามยอดกำไรที่สูง

	FIFO	LIFO
สินค้าคงเหลือต้นงวด 2,000 หน่วย @ 10 บาท	20,000.-	20,000.-
ซื้อ 2,200 หน่วย @ 12 บาท	<u>26,400.-</u>	<u>26,400.-</u>
สินค้ามีไว้เพื่อขายทั้งสิ้น	<u>46,400.-</u>	<u>46,400.-</u>
ขาย 1,800 หน่วย @ 18 บาท	32,400.-	32,400.-
ต้นทุนสินค้าที่ขาย		
1,800 หน่วย @ 10 บาท	18,000.-	
1,800 หน่วย @ 12 บาท		<u>21,600.-</u>
กำไร (ก่อนภาษี)	14,400.-	10,800.-
ภาษีเงินได้ (40%)	<u>5,760.-</u>	<u>4,320.-</u>
กำไรหลังภาษี	<u>8,640.-</u>	<u>6,480.-</u>

รูป 13-6 แสดงการเปรียบเทียบการกำหนดราคาสินค้าคงเหลือ

ตามที่แสดงในรูป 13-6 ข้างต้นแสดงการเปรียบเทียบการประเมินมูลค่าของสินค้าคงเหลือในแต่ละวิธี เมื่อใช้วิธี FIFO กำไรจะเท่ากับ 14,400 บาท และเมื่อใช้วิธี LIFO กำไรจะเท่ากับ 10,800 บาท นอกจากนี้วิธีการประเมินมูลค่าของสินค้าคงเหลือยังทำให้เงินสดไหลเข้าและออกของกิจการ (cash flow) แตกต่างกันอีกด้วย ตัวอย่างเช่นในรูป 13-7 มีเงินสดไหลเข้า 240 บาท เมื่อใช้วิธี FIFO และเงินสดไหลทั้งสิ้นเท่ากับ 1,680 บาท เมื่อใช้วิธี LIFO

	FIFO	LIFO
รายได้จากการขาย	32,400.-	32,400.-
หักต้นทุนสินค้าที่ซื้อ	<u>26,400.-</u>	<u>26,400.-</u>
	6,000.-	6,000.-
ภาษีจ่าย	<u>5,760.-</u>	<u>4,320.-</u>
	<u>240.-</u>	<u>1,680.-</u>

รูป 13-7 ฐานะทางเงินสดของกิจการ ณ วันสิ้นงวดบัญชี

ตามรูป 13-6 และ 13-7 ตัวเลขทางบัญชีจะเท่ากันสำหรับในแต่ละวิธี ยกเว้นการตั้งราคาสินค้าคงเหลือ โดยที่สินค้าคงเหลือต้นงวดเท่ากับ 2,000 หน่วย บันทึกไว้ในบัญชีหน่วย

ละ 10 บาท และมีสินค้าคงเหลือสิ้นงวดบัญชีเท่ากับ 2,400 หน่วย โดยมีราคาปัจจุบันหน่วยละ 12 บาท การขายระหว่างงวดเท่ากับ 1,800 หน่วย โดยมีราคาถัวเฉลี่ยหน่วยละ 18 บาท

2. **ผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment)** ผู้บริหารบริษัทส่วนมากพิจารณาอัตราส่วนนี้ว่าเป็นเครื่องชี้ที่สำคัญที่สุดถึงการดำเนินงานทั้งสิ้นของกิจการ ผลตอบแทนจากการขายสามารถหาได้มาโดยการหารกำไรสุทธิด้วยเงินทุนทั้งสิ้น สำหรับในรูปของบริษัท เงินทุนทั้งสิ้นจะรวมหุ้นสามัญ (common stock) และหุ้นบุริมสิทธิ (preferred stock) กำไรสะสม (retained earnings) และเงินทุนที่กู้ยืม (borrowed capital) อัตราส่วนนี้เป็นการ

แสดงให้เห็นว่าฝ่ายบริหารได้ใช้ทรัพยากรทั้งสิ้นของกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด

$$\begin{aligned} & \text{ในกรณีของบริษัท ก ข ค ผลตอบแทนจากการลงทุนสามารถคำนวณได้ดังนี้} \\ & = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{เงินทุน}} \\ & = \frac{53,714}{550,920} \\ & = 9.75 \text{ เปอร์เซ็นต์} \end{aligned}$$

3. **ผลตอบแทนจากการขาย (Return on Sales)** อัตราส่วนนี้จะนำเอากำไรสุทธิมาเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์กับรายได้จากการขายซึ่งจะผันแปรไปตามประเภทของธุรกิจ สำหรับร้านค้าประเภทของชำ พ่อค้ารถยนต์และร้านค้าส่วนลดจะมีอัตราต่ำคือประมาณต่ำกว่า 2 เปอร์เซ็นต์ ส่วนร้านขายเครื่องเพชร เครื่องใช้ภายในบ้าน และร้านขายเครื่องเหล็กจะมีอัตราที่สูง ถ้าหากว่าอัตราส่วนนี้น้อยจะทำให้การหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือมีอัตราสูง

สำหรับบริษัท ก ข ค ผลตอบแทนจากการขายจะเป็นดังนี้

$$\begin{aligned} & = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ขาย}} \\ & = \frac{53,714}{1,570,580} \\ & = 3.42 \text{ เปอร์เซ็นต์} \end{aligned}$$

การใช้งบประมาณ (Uses of Budgeting)

ตามที่ได้ทราบแล้วว่าการวางแผน (planning) เป็นลักษณะสำคัญที่สุดประการหนึ่งของการบริหารงาน การวางแผนทางการเงินของธุรกิจยึดหลักจากงบประมาณเป็นสำคัญงบประมาณ (budget) คือการวางแผนทางการเงินแสดงถึงการรับจ่ายเงินตามที่คาดหมายไว้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง งบประมาณอาจมีการจัดเตรียมขึ้นทั้งในแต่ละแผนกและในส่วนรวมของกิจการทั้งสิ้น ถ้าค่าใช้จ่ายของแผนกมีจำนวนเงินเท่ากับจำนวนที่กะประมาณไว้ ก็กล่าวได้ว่างบประมาณอยู่ในภาวะสมดุล แต่ถ้าค่าใช้จ่ายสูงกว่าจำนวนเงินที่งบประมาณไว้ ก็กล่าวได้ว่าแผนกดำเนินงานในภาวะขาดดุล

จุดประสงค์ของงบประมาณ งบประมาณที่จัดเตรียมดีแล้วจะช่วยฝ่ายบริหารได้หลายทาง หน้าที่เบื้องต้นของงบประมาณคือการช่วยเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานทางการเงิน นอกจากนี้ยังช่วยกำหนดขีดจำกัดรายจ่ายของแผนก งบประมาณจะเป็นเพียงการกะประมาณให้ถูกต้องมากที่สุดซึ่งผลได้รับจริงอาจไม่ตรงทีเดียว ถ้ามีรายจ่ายของแผนกหนึ่งสูงกว่าแผนกอื่นก็จะได้พยายามลดรายจ่ายของแผนกอื่นที่ไม่จำเป็นลงไป

จุดประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นการส่งเสริมให้พนักงานระดับบริหารได้มีการวิเคราะห์การดำเนินงานต่าง ๆ อย่างระมัดระวังยิ่งขึ้น ผลของการวิเคราะห์นี้อาจนำมาใช้ตัดสินใจ ขยาย ตัดทอน และจำกัดงบประมาณ

แบบของงบประมาณ งบประมาณที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดทำก่อนงบประมาณอื่นนั้นคืองบประมาณขาย ซึ่งเป็นการประมาณการขายล่วงหน้าระหว่างงวดเวลางบประมาณนั้นวิธีหนึ่งที่ใช้ในการจัดทำคือใช้พนักงานขายเป็นผู้กะประมาณยอดขายที่เพิ่มขึ้นซึ่งจะได้รับข้อมูลในส่วนที่ตนรับผิดชอบหรือในเขตที่รับผิดชอบ ตามกฎเกณฑ์นั้นการประมาณการจะแยกออกไปตามสายงานสำคัญ ๆ หรือบางครั้งก็แยกออกตามชนิดของสินค้าที่ขาย

ในแนวทางอีกทางหนึ่งนั้น การจัดทำงบประมาณขายโดยใช้เส้นกราฟของการขายจากปีที่ผ่าน ๆ มาเพื่อเป็นแนวทางในการวางโครงการต่อไป ปัจจัยอื่น ๆ และการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อยอดขายในอนาคตก็ต้องนำมาพิจารณาด้วย เช่นมีการเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรเครื่องมือในการผลิต หรือวิธีการผลิต เมื่อทำตามวิธีการนี้แล้ว ฝ่ายบริหารก็จะพยากรณ์ยอดขายทั้งสิ้นและยอดขายตามประเภทของผลิตภัณฑ์ได้ถูกต้องพอประมาณ และต่อจากนั้นก็สามารที่จะประมาณกำไรขั้นต้นได้

ด้วยวิธีการในลักษณะเดียวกัน งบประมาณได้จัดทำขึ้นสำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ในการผลิตวัตถุดิบ และวัสดุต่าง ๆ ค่าใช้จ่ายในการขาย ค่าโฆษณา ค่าแรงงาน การขยายโรงงาน และงานด้านอื่น ๆ ที่มีค่าใช้จ่ายมาก

ขั้นตอนในการจัดทำงบประมาณ ขั้นแรกของการทำงบประมาณ คือวางแผนขั้นต้นสำหรับช่วงระยะเวลาที่ต้องการทำงบประมาณ ต้องมีการศึกษางานสำคัญ ๆ ของการปฏิบัติงานในธุรกิจนั้น ข้อมูลในอดีตของการทำงานเป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องศึกษา ต่อมาก็คะประมาณสำหรับระยะเวลาที่กำหนด

ขั้นที่สอง คือวางแผนเก็บข้อมูลและบันทึกรายจ่ายระหว่างช่วงเวลาที่กำหนด ข้อมูลนี้อาจแยกเป็นงบประมาณหลาย ๆ อย่าง และจะต้องถูกต้อง ทันสมัย ง่ายต่อการตีความและจัดลำดับข้อมูลเหล่านี้ผู้บริหารสามารถนำไปใช้เปรียบเทียบกับรายจ่ายจริงว่าแตกต่างกันอย่างไร

ขั้นที่สาม คือการศึกษาส่วนใดส่วนหนึ่งที่ไม่เป็นไปตามที่ได้กะประมาณไว้แต่เดิม ในบางกรณีฝ่ายบริหารอาจตัดสินใจเปลี่ยนแปลงงบประมาณ ในกรณีนี้อาจทำให้เกิดเสียค่าใช้จ่ายเงินทุนที่ผิดปกติขึ้น เช่นการต่อเติมอาคารหรือการเพิ่มขยายส่วนใดส่วนหนึ่งที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน หรือมีการเปลี่ยนเครื่องจักรอุปกรณ์ใหม่จากของเดิมที่ล้าสมัย อย่างไรก็ตามในบางกรณีฝ่ายบริหารจะพยายามใช้ขั้นตอนที่จะทำให้ค่าใช้จ่ายเป็นไปตามที่ได้กะประมาณไว้แต่เดิม โดยทั่วไปแล้วการจัดเตรียมทำงบประมาณจะกระทำในแผนกบัญชีโดยได้ข้อมูลมาจากหัวหน้าแผนกอื่น ๆ ในบางครั้งขบวนการนี้จะกลับเปลี่ยนไปในทางตรงกันข้าม และหัวหน้าแผนกจะจัดเตรียมทำงบประมาณโดยได้ข้อมูลมาจากแผนกบัญชี

งบประมาณใช้สำหรับการควบคุม (Budgets Used for Control) ถ้าฝ่ายบริหารประสงค์ที่จะให้มีแผนการ ลดต้นทุนที่มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่แล้ว สิ่งหนึ่งที่ต้องกระทำทันทีคือการควบคุมเรื่องต้นทุน และงบประมาณจะเป็นเครื่องมือที่ฝ่ายบริหารใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุม เมื่อมีการจัดเตรียมงบประมาณอย่างดีแล้วยังยึดตามหลักความเป็นจริงที่ได้มาจากการดำเนินงานในอดีต งบประมาณจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยได้ดังนี้

1. เปิดเผยข้อบกพร่องในองค์การให้ฝ่ายบริหารได้ทราบ
 2. ทำให้สามารถทราบได้ว่าใครจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ
 3. ทำให้สามารถเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงแนวโน้มในการดำเนินงาน
 4. ช่วยทำให้เกิดมีความสมดุลย์ในระหว่างแผนกต่าง ๆ ขององค์การ
- การควบคุมงบประมาณช่วยทำให้แผนงานทั้งหมดดำเนินไปด้วยดี มีการกำหนด

มาตรฐานการดำเนินงาน และทำให้มีความร่วมมือกันเป็นหน่วยเดียวกันทั้งหมด เป็นการที่แสดงถึงการกะประมาณ ตามงบประมาณ และข้อมูลที่ทันสมัยโดยถือหลักจากการดำเนินงานที่เป็นจริง ถ้าหากมีการเบี่ยงเบนผิดไปจากงบประมาณ ฝ่ายบริหารก็สามารถตรวจสอบดูว่าเกิดจากเพราะอะไร ตัวอย่างเช่น ถ้าหากมีการใช้วัตถุดิบหรือวัสดุในอัตราที่ผิดปกติ ก็จะได้มีการสอบสวนดูได้ทันทีเพื่อปรับปรุงขบวนการควบคุมวัตถุดิบให้ดียิ่งขึ้น และถ้าการขายสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่งกำลังลดลงอย่างรวดเร็ว หรือถ้าการขายในท้องถิ่นบางแห่งลดลงไป ก็จะทำให้สามารถสอบสวนได้ทันทีเพื่อจะได้แก้ไขให้ดีขึ้น

การควบคุมโดยใช้งบประมาณนี้รวมถึงการพัฒนาและการใช้งบประมาณสามอย่างคือ กำไร เงินสด และเงินทุน

1. **งบประมาณกำไร (Income Budget)** รวมถึงการกะประมาณกำไรขั้นต้น (gross income) และกำไรสุทธิ (net income) การกะประมาณกำไรขั้นต้นถือหลักจากการพยากรณ์การขาย กำไรสุทธิกะประมาณได้จากการหักค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากกำไรขั้นต้นที่กะประมาณไว้ การจัดเตรียมงบประมาณนี้จำเป็นต้องใช้ความคาดหมายและการวิเคราะห์ปัจจัยที่อยู่ภายนอกกิจการ แนวโน้มของอุตสาหกรรมทั้งสิ้นและเศรษฐกิจในท้องถิ่นนั้นมีบทบาทที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อกิจการเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีการพยากรณ์ที่ดีที่สุดและถูกต้องมากที่สุดก็ตาม แต่ก็อาจปรากฏว่าใช้ไม่ได้ผลเพราะเนื่องมาจากการแข่งขันในด้านราคาที่ไม่สามารถมองเห็นได้ หรือมีการพัฒนาทางการวิจัย หรือการขาดแคลนวัตถุดิบที่จำเป็นอย่างทันทีทันใดอาจทำให้มีการผลิตต้องลดลงไปเป็นจำนวนมาก

2. **งบประมาณเงินสด (Cash Budget หรือ Cash Forecast)** การกะประมาณจำนวนเงินสดที่จะได้มาในระหว่างงวดบัญชีในอนาคตและจำนวนเงินสดที่มีความจำเป็นต้องจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนอกจากนี้ยังแสดงจำนวนเงินสดที่มีอยู่ในมือในตอนต้นงวดและจำนวนที่คาดว่าจะมีอยู่ในมือในตอนปลายงวด งบประมาณเงินสดจะแสดงถึงการรวมกันของฐานะทางการเงินของกิจการในตอนต้นงวดทางการเงิน และผลที่คาดไว้ในระหว่างงวด ตามหลักทั่วไปแล้วจะแสดงสองสิ่งด้วยกันคือเงินสดที่จะได้มาระหว่างงวดและรายการต่าง ๆ ที่เป็นค่าใช้จ่ายซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุน ตามในรูป 13-8 เป็นตัวอย่างของงบประมาณเงินสด

รายการ	ประจำเดือน ตัวเลขทั้งปี	เดือน		
		มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม
รายรับ				
เก็บเงินได้จากลูกหนี้ (บาท)	24,000	23,400	24,400	24,000
รายจ่าย				
จ่ายชำระเจ้าหนี้ (บาท)	4,600	5,000	5,600	16,000
ค่าแรงงานทางตรง	4,400	4,800	5,400	5,400
ค่าแรงงานทางอ้อม	1,700	1,700	1,700	1,700
ค่าใช้จ่ายในการผลิตขั้นแปรได้	2,000	2,200	2,400	2,600
ค่าเบี้ยประกันและภาษี	300	300	300	300
ค่าใช้จ่ายในการบริหารและทั่วไป	5,600	5,600	5,600	5,600
ค่าใช้จ่ายในการขาย	<u>1,000</u>	<u>1,000</u>	<u>1,200</u>	<u>1,200</u>
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น	<u>19,600</u>	<u>20,600</u>	<u>22,200</u>	<u>22,800</u>
เงินสดต้นเดือน		13,000	15,800	18,000
เงินสดที่เปลี่ยนแปลงซึ่งมีผล				
จากการดำเนินงาน		<u>2,800</u>	<u>2,200</u>	<u>1,200</u>
เงินสดสะสม (ปลายเดือน)	13,000*	15,800	18,000	19,200
ระดับของเงินสดที่ต้องการ		<u>12,800</u>	<u>15,200</u>	<u>16,800</u>
เงินสดที่เกิน		<u>3,000</u>	<u>2,800</u>	<u>2,400</u>

รูป 13-8 งบประมาณเงินสด * ปลายปี

3. งบประมาณเงินทุน (Capital Budget) ซึ่งบอกถึงแผนกสำคัญ ๆ จะมีส่วนแบ่งค่าใช้จ่ายเงินทุนเป็นจำนวนเท่าใด เช่นเดียวกับงบประมาณทั้งหมด การกะประมาณเหล่านี้จะต้องมีความยืดหยุ่นได้ การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานทางตลาดอาจทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงในการขยายงาน ความยุ่งยากในด้านแรงงาน แม้แต่แหล่งของอุปทานอาจทำให้เกิดความล่าช้าไปถึงงวดการเงินในอนาคต นอกจากนี้เงินทุนส่วนเกินที่ไม่ได้คาดไว้ก่อนอาจต้องนำมาใช้ในการลงทุนชนิดต่าง ๆ เพื่อหารายได้

เมื่อพิจารณาในเบื้องต้นแล้วงบประมาณกำไรและงบประมาณเงินทุนอยู่ในความรับผิดชอบของแผนกที่ดำเนินงาน แต่งบประมาณเงินสดเป็นหน้าที่ในทางการเงินแต่เพียงอย่างเดียว งบประมาณกำไรและงบประมาณเงินทุนเป็นงานที่จะต้องวางแผนร่วมกันเพื่อที่จะให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของบริษัท งบประมาณเงินสดสะท้อนให้เห็นถึงผลที่คาดว่าจะได้รับตามแผนงานเหล่านั้น

การกะประมาณตามงบประมาณและสถิติบันทึกการดำเนินงานให้ความสนใจในด้านที่เกี่ยวกับงานที่มีความจำเป็น นอกจากนี้การควบคุมเงินทุน วัตถุประสงค์ ค่าใช้จ่าย ๆ และอื่น ๆ จะต้องทำขึ้นโดยคน ดังนั้น งบประมาณในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมจึงไม่ดีไปกว่าความรู้และความเข้าใจของบุคคลที่จัดเตรียมงบประมาณขึ้นมาตลอดทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติตามงบประมาณฝ่ายบริหารจะต้องสร้างบรรยากาศที่มีแรงกระตุ้นทำให้เกิดความสนใจในงบประมาณและความต้องการที่จะใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการนำทางซึ่งสามารถใช้วัดกับการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง

งบประมาณฐาน-ศูนย์ (Zero-Base Budgeting) จนกระทั่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ผู้วางแผนการเกี่ยวกับงบประมาณได้ใช้วิธีเริ่มต้นที่ค่าใช้จ่ายของปีปัจจุบัน ต่อจากนั้นก็ได้มีการตัดสินใจว่ามีมากหรือน้อยกว่าปีปัจจุบันเท่าใดที่จะเสนอขึ้นมาสำหรับงวดต่อไปข้างหน้า ภายใต้วิธีการทำงานงบประมาณแบบนี้ คนที่จัดเตรียมงบประมาณจะต้องพิจารณาเพียงจำนวนที่ได้มีการขอเพิ่มมา

งบประมาณฐานศูนย์ นี้คือระบบซึ่งองค์การทั้งสิ้นเสนองบประมาณโดยต้องเป็นไปอย่างยุติธรรมเท่านั้นจึงจะได้รับการอนุมัติหรือยอมรับ ภายใต้การจัดเตรียมงบประมาณแบบนี้เริ่มจากการดูคร่าว ๆ และตัดสินใจก่อนในเรื่องความต้องการของโครงการ งบประมาณยึดหลักศูนย์ใช้สำหรับหน่วยงานของรัฐบาลและต่อมาได้นำมาใช้ในกิจการธุรกิจ

งบประมาณฐานศูนย์นี้ ผู้วางแผนงบประมาณจะต้องทำดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการนั้น
2. ดูสินค้าและบริการที่มีความต้องการใช้
3. ตั้งมาตรฐานเพื่อที่จะได้ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ
4. ในบางกรณีมีการเสนอระดับค่าใช้จ่ายมากกว่าหนึ่งระดับ ระดับขั้นต่ำสุดอาจต่ำกว่าค่าใช้จ่ายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

งบประมาณฐานศูนย์มีประโยชน์บางประการ คือช่วยทำให้ทราบรายการบางอย่างในงบประมาณที่ไม่มีความเหมาะสมและจะได้ตัดทิ้งไป เป็นการปฏิบัติต่อแผนทุกแผนเหมือนกันหมด เพราะแต่ละแผนต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ค่าใช้จ่ายบางรายการสามารถเพิ่มให้สูงมากขึ้นเมื่อเห็นว่ามีเหมาะสมและนอกจากนี้ยังมีการใช้คนมากกว่าในขบวนการตัดสินใจงบประมาณแบบนี้รวมเอาการวางแผนและการทำงบประมาณเข้าไว้ในขบวนการเดียวกัน

สำหรับผลเสียของการใช้วิธีนี้คือ ขบวนการอาจต้องใช้เวลามาก ดังนั้นจึงอาจทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากในการจัดเตรียมงบประมาณ ในบางครั้งข้อมูลค่าใช้จ่ายที่เชื่อถือได้ไม่สามารถหามาได้โดยง่าย และผู้บริหารไม่สามารถที่จะตัดสินใจค่าใช้จ่ายตามงบประมาณได้ ดังนั้นการร่วมมือกันให้มากยิ่งขึ้นในระหว่างแผนกต่าง ๆ จึงมีความสำคัญอย่างมาก ถ้าไม่มีการร่วมมือกันอย่างเต็มที่แล้ว ผู้บริหารอาจไม่เต็มใจที่จะใช้ระบบการจัดทำงบประมาณแบบนี้ เมื่อมีการพิจารณาถึงงานต่าง ๆ ที่ต้องทำ ฝ่ายบริหารอาจมีความเห็นไม่ตรงกันและทำให้งบประมาณไม่ได้รับการอนุมัติ

สรุป

แผนกบัญชีของกิจการธุรกิจช่วยจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับการเงิน การขาย การดำเนินงาน และกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของและผู้บริหาร

รายงานที่แจ้งให้ผู้ถือหุ้นมักจะมีมากกว่างบดุลและงบกำไรขาดทุน โดยจะรวมยอดขายและกำไรตามสายผลิตภัณฑ์ เงินปันผลและราคาหุ้น ตลอดจนทั้งกำไรหรือขาดทุนที่เกิดขึ้นเนื่องจากอัตราการแลกเปลี่ยนเงินที่เกิดจากการขายระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป

ในการประเมินผลของการดำเนินงาน รายงานทางการเงินมักจะแสดงการเปรียบเทียบกับงวดบัญชีก่อน อัตราเปอร์เซ็นต์การขายเป็นจำนวนเงินเมื่อเทียบกับในระหว่างค่าใช้จ่ายประเภทที่มีความสำคัญ และอัตราส่วนต่าง ๆ ที่แสดงถึงการมีสภาพคล่องของกิจการ

การเปรียบเทียบบางอย่างที่ใช้กันมากที่สุดคือ การนำเอาผลที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปเปรียบเทียบกับ (1) การดำเนินงานในอดีต (2) เป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ และ (3) บริษัทคู่แข่งอื่น อัตราส่วนที่ใช้กันมากที่สุดมีอัตราส่วนหมุนเวียน (current ratio) เงินทุนหมุนเวียน (working capital) การหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ (inventory turnover) ผลตอบแทนจากการลงทุน (return on investment) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (debt-to-equity ratio)

การจัดทำงบประมาณเป็นหน้าที่สำคัญของฝ่ายบริหารซึ่งขึ้นอยู่กับข้อมูลที่แผนกบัญชีจัดเตรียมขึ้น

งบประมาณซึ่งจัดเตรียมโดยกิจการธุรกิจมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน แต่การควบคุมโดยการใช้งบประมาณจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณกำไร งบประมาณเงินสด และงบประมาณเงินทุน
